

En starček je živel...

Ilustriral Fr. Godec.

10. Pomota

Ko zagleda sv. Peter sveta moža, jima že od daleč na ves glas kliče: »Pomota, pomota!«

»Kakšna pomota?« vprašata ta dva.

»No, glede starčka Andrejca,« odgovori sv. Peter v hitrici.

Sv. Pavel poudarja: »Pomota gor, pomota dol! Iz pekla in nebes ni povratka. Kdor tja pride, se ne povrne več. Starček Andrejec je v nebesih in tam ostane.« In sv. Avguštín še doda: »Po toči zvoniti je prepozno. Niti za las ne bomo spreminjali in predružačevali.«

Sv. Peter je kakor veter in še bolj vpije: »Pomota, pomota! Glede starčka Andrejca. Poslušajta, brata v Kristusu! Spremeniti moramo, predružačiti.« Ostala dva mu vskočita v besedo in ugovarjata: »Nič, nič! Kdo bo spreminjal, kdo predružačeval? Niti za kurjo dlačico ne.« — Vsi trije sveti možje so le eno hoteli. Ali eden je vlekel po desni strani, druga dva po levi strani iste ceste pa se niso razumeli in so si prišli navzkriž. Pa saj se še žlice v enem in istem žličniku zreškljajo, če veter potegne, pa se ne bi ljudje v hiši? In sv. Peter je prinesel veter s svojo pomoto, pomoto.

Sv. Avguštín vpraša: »Kako govori knjiga življenja starčka Andrejca s Topolovca? Kakšno izpričevalo mu daje? Kakšne rede ima? Peter, kar sèm s knjigo, da vidimo!«

Sv. Peter mu hitro izroči knjigo, a njegova usta, obraz in vsa postava, vse, vse na njem kliče: »Pomota, pomota!« Sv. Avguštín se ne zmeni za ta glas, mirno in preudarno čita: »Leto za letom je Andrejec v potu svojega obraza obdeloval zemljo, da je rodila, in redil živino, da se je množila; zgradil si je nov in še lepši dom, ko mu je potres hišo zrušil, požar hlev uničil, voda svinjake spodnesla; in ko mu je trtna uš pokončala trsje, je vinograd z novo trto prenovil in oživil; pod hišo je trebil grmičevje, kopal in zasajal sadna drevesa, ki rode zlahetni sad in kažejo ob cvetju zemeljski raj. S svojim delom in trudom ni uničeval, kot dela to satan in njegovi privrženci za pekel, nego ustvarjal po zgledu Boga samega, ki je ustvaril nebo in zemljo

in vse, kar je; nadaljeval je torej stvariteljsko delo samega Stvarnika in to več ko pol stoletja; to je bila njegova najlepša molitev, ki je predirala oblake, prišla pred božji prestol in je v njegov blagor v knjigi življenja neizbrisljivo zapisano.«

Sv. Peter v zadregi: »Zato pa: Pomota, pomota! Spremeniti, predružačiti moramo!«

Sv. Avguštín: »Ti, Peter, daj že vendar mir s svojo pomoto! Spreminjati in predružačevati se tu ne da nič! Rekel sem!« Tako reče in bere dalje:

»Nič koliko je imel Andrejec križev in težav v svojem življenju. Toča je pobila zlato pšenično klasje in vse druge poljske pridelke. Hudo je to bilo, velika skrb za ubogega Andrejca: s čim bo preživel obilno družino? A tolažil se je: »Bog je dal, Bog je vzel, že vé zakaj; pa bo še dal.« In ni se hudoval, godrnjal in zdvajal, nego pljunil v roke in krepko prijel za plug. In je oral in branal in vsejal ajdo, ki je ni vzela jesenska slana; dobro je obrodila in preživela družino. — Trtna uš mu je opustošila vinograd. Hudo je to bilo, velika skrb za ubogega Andrejca: s čim bo davke plačeval, družino oblačil? A tolažil se je: »Bog je dal, Bog je vzel, že vé zakaj, pa bo še dal.« In ni godrnjal in zdvajal, nego pljunil v roke, prijel krepko za kramp in motiko in nasad z novo trto je obilno poplačal njegov trud. — Pogorel mu je hlev, potres zrušil hišo, povodenj odnesla skedenj. Hudo je to bilo, velika skrb za ubogega Andrejca: Kje naj dobi streho za družino in živad? A tolažila ga je misel: »Bog je dal, Bog je vzel, že vé zakaj, pa bo še dal.« In ni vzdihoval in zdvajal, nego pljunil v roke, krepko prijel za sekiro in žago, sekal, žagal, vozil in gradil in si še večji in lepši dom zgradil — v veselje in srečo vsem prebivalcem. Tako si je iz vsake nesreče, ki ga je zadela, ustvaril novo srečo. — Bolezni pri živini, smrt v družini — odpadla mu je desna roka, pridna in dobra žena — in še ti in oni križi in težave, potrlo ga je, strlo nikdar. Prenášal je vse, vdan v voljo božjo, in še bolj garal, garal do krvavih srag in črnih žuljev. Dobro je vedel, da le križ in trpljenje nas vodi v življenje. In je še v križih in težavah hvalil Boga: »Saj mi jih, mili Jezus, le toliko pošiljaš, kolikor veš, da jih more ubogi Andrejec prenesti; hvala Ti za to! Dobro vem, da vse naše trpljenje še senca ni trpljenja, ki si ga Ti prestal za nas na križevem potu in tudi zame; zato pa večna hvala Tebi, ki si zgolj usmiljenje in dobrotla!« Tako je Andrejec s svojim vdamim trpljenjem bil podoben trpečemu Kristusu, kar je koristilo tudi njegovim vnučkom-kostrunčkom. In to je v očeh Gospodovih njegova druga najlepša molitev, ki jo je opravljal tudi več kot pol stoletja. Poleg tega je pa še opravljal vestno svoje verske dolžnosti, četudi je bil zgaran in često do smrti utrujen.

Sv. Pavel ga prekine: »Ti, Peter, to so vendar same lepe in zveličavne reči. Lepše izpričevalo kot je Andrejevo, težko dobiš. Tu so sami odlični redi, to je zrelostno izpričevalo, ki mu daje pravico za vstop v sveta nebesa.«

»Zato pa! Zato pa!« hiti v eni sapi sv. Peter. »Spremeniti moramo, predružačiti! Pomota, pomota! Andrejec je svetnik, dolenskih goric svetnik! Na nebeškem stolcu že sedi, mi pa še mislimo, da je... da je... no... Eh, saj pravim, po videzu nikdar nobenega ne sodi in obsodi!« Sveti Peter je govoril zlogovaje in s poudarkom, kakor bi orehe stresal.

Sv. Pavel vpraša resno: »Peter, kaj pa vendar hočeš? Praviš, da je starček Andrejec svetnik, dolenskih goric svetnik: kaj pa hočeš potem še spreminiti, predružačiti? Ali ti ni to prav? Kje je potem takem še pomota!«

Sv. Peter: »Pomota, pomota!«

Sv. Pavel: »Mar zato, ker so nedolžni otročiči po božji volji in proti tvoji trmi Andrejca v sveta nebesa dovedli?«

Sv. Peter: »Knjiga življenja je merodajna. In ta govori odločno za Andrejčevo zveličanje. Mi pa smo ga po videzu, le po videzu sodili in obsodili v večni ogenj. To je pomota! To se mora spremeniti, to se mora predrugačiti!«

Modri Avguštin reče zdaj: »Našo pomoto je popravil večni Bog, ko je vzel starčka Andrejca v sveta nebesa. Odločbe božjega Sodnika vendar ne bomo hoteli mi, njegovi služabniki, spreminjati in predrugačevati! Služabnik se po gospodarju vrže, ne gospodar po služabniku!«

Sv. Peter: »To je vse res! Pa je vendar pomota! Pošiljali smo starčka Andrejca kot pijanca — v črni pekel in vendar: Andrejec ni pijanec!«

Sv. Pavel in sv. Avguštin hkrati: »A to?«... Zdaj je potegnil že drug veter. Žlice v žličniku se ne reškljajo več, že mirno počivajo na svojem mestu; pa tudi sveti možje si niso več v navzkrižju, so že sporazumljeni.

Sv. Avguštin: »To je resnica! Zato zaslužiš ti, Peter, ki si še naju v to zavedel, da se nekoliko pogreješ v peklenskem ognju. Ali ne? No, le ne razburjaj se! Dobri Bog je že vzel gobo v roke in to pomoto zbrisal, zdaj je ni več!«

Sv. Pavel: »Peter, v tvoje pomirjenje še tole: Če prav vidim, je starčku Andrejcu tisti ognjeni sedemnajstičar le pustil še nekaj peg in marog na duši, ki se jih pa prav za prav še zavedal ni. In ko smo ga pošiljali v pekel — si moreš misliti hujše kazni? — so še te umazanije izginile z njega. Tako si je pridobil največjo odliko, da je v družbi nedolžnih otročičev prestopil prag svetega raja, neomadeževan in čist kot rosna kapljica na zreli grozdni jagodi v njegovem vinogradu na Topolovcu.«

Sv. Avguštin: »In še to, Peter, v tvoje in najino pomirjenje. Res se je otepal starček Andrejec kaj nasilno naših ukazov. Ampak lepo te prosim: kdo bi se pa ne v njegovi koži? Saj smo mu vendar hoteli vsi trije storiti po tvoji krivdi, Peter, največjo krivico; jemali smo mu pravico do nebes in obsojali ga v pekel. Dolžnost njegova je bila, da se je potegnil za svoje pravice. Vsak je pod svojim klobukom svoj gospod in si pomore, kolikor more. Dobro je vedel, da brez križa ni paradiža — in da ne gredo jasli k volu, ampak vol k jaslim; zato nam jih je pa tudi gorke solil, da bi prišel k jaslicam v sveta nebesa. Bog sam je rekel: 'Pomagaj si sam in jaz ti bom pomogel.' In tako se je tudi zgodilo.«

Sv. Pavel še doda: »Celo grešil bi starček Andrejec, ako bi bil molčal in se ne potegnil za svoje pravice. Poslušaj, Peter! Kmet, ki prestavi mejnik za pol brazde v sosedovo njivo, je kriv sodbe; prav tako pa tudi sosed, ki bi k temu grehu molčal — iz napačne prijaznosti ali boječnosti. Hudo smo bili res vsi trije prizadeti po strupenosti starčkove besede; ali on se je potegoval le za svoje pravice, česar mu Bog ni štel v greh, nego ga je poplašal s svetim rajem — v družbi z nedolžnimi otročiči.«

Sv. Peter meni zdaj: »Brata v Kristusu! Nekaj moramo pa le storiti, da popravimo krivico, ko smo starčka Andrejca pehali v pekel, ali ne?«

Sv. Pavel: »Prav! Eno željo mu moramo izpolniti, pa naj bo taka ali taka.«

Sv. Avguštin: »Pravo si zadel! Kar dvignimo se in brž k njemu!«

Vsi trije sveti možje odhite k zveličanemu staremu Andrejcu s Topolovca pri Boštanju ob Savi na Dolenjskem.

11. Konec

Odkar je prestopil Andrejec prag svetega raja, se je od temena do podplatov povsem spremenil. Ves je zlat. Sveti se kakor sonce, da kar oči slepi, če pogledaš vanj. Živahen je kakor mladenič v najlepših letih, pa je vendar že eno manj kot 90 let star. Obraz mu je prikupen in mil, da ga nedolžni otročiči, med katerimi uživa sveti raj, kar gladijo in ščipljejo v mladostno lice. Oko mu žari od same sreče in zadovoljstva in ustnice se mu gibljejo v prijazen smehljaj, kakor da bi doma na Topolovcu natakal ognjenega sedemnajstičarja. V roki drži kot svetnik dolenjskih vinskih goric majoliko, majoliko lepo pisano, tisto iz njegove bele zidanice. Če pa ni tista, je pa prav taka. In dobre, židane volje je Andrejec, da kar naprej prepeva z malčki — drobljančki pesem o „Nebeški gloriiji“.

Zdaj zagledajo nedolžni otročiči tri svete možje z dolgimi sivimi bradami, ki naglo prihajajo vedno bliže. Ob pogledu nanje jim kar sapo zapre, da v hipu obmolknejo in jim zamre sveta pesem v nežnih grlih. Kakor bi trenil, se razvrstijo naglo okrog Andrejca; obkolijo ga tesno, še volk bi ga jim težko iztrgal iz sklenjenih vrst.

»Dober dan, Andrejec!« pozdravijo sveti možje, ko stopijo pred gručo in se mu spoštljivo priklonijo. Videlo se jim je na obrazu, da jim veselje in žalost spita v eni postelji. Andrejec si misli: »Le po kaj hodijo semkaj? Ali menijo pri brvi vodo bresti, ka-li? Ne reče pa nič, nego jim odzdravi, kakor je šega doma na Topolovcu: »Bog ga daj, no!« Čez čas pa še pristavi: »V pekel je pot gladka in pripravna, v nebesa pa ozka in strma. Toda kdor sèm gor pride, ne gre več od tod; še ozre se ne več nazaj, tudi na svoj dom ne, če bi ga ondi čakal še tak zemeljski raj, nebesa so le nebesa! No, kaj bi pa radi, sveti možje? To rečem in še enkrat rečem: od tod ne grem nikamor, da veste! To rečem, da ne!«

To vse je govoril Andrejec s precejšnim nezaupanjem in z nekim strahom pred svetimi možmi; zakaj dosti je pokalo vanj pred nebeškimi vrati in — nastreljen pes se strela boji.

Sv. Peter spozna Andrejčevo nerazpoloženje naspróti njim in poudari: »Andrejec, v svetem raju ostaneš zdaj na vekomaj; škoda vsake besede, ki bi jo o tem izgubljali. Kaj pa misliš? Gospod Bog je star gospodar in vé, kdaj je komu česa treba. Zapre ena vrata, a odpre stotera. Poglej no na tale drobiž okrog sebe! Le koliko ga je! In vsak od teh nedolžnih otročičev bi ti po božjem navodilu odprl vrata v sveta nebesa.«

»Tako je, tako!« pritrđita temu ostala dva sveta moža.

Take besede so bile kakor balzam in med na Andrejčevo dušo in srce. Prepričale so ga, da kar je bilo, je minilo — borba za sveti raj pred nebeškimi vrati; in kar je zdaj, je — sveti raj, ki se ne bo nikdar ne spremenil ne predrugačil: sveti raj mu ostane na vekomaj. Duša, kaj pa še hočeš več?

»Andrejec, še nekaj!« dé nato sv. Avguštín. »Vsak očenaš ima svoj amen, s katerim se zaključuje. Mar ni res? No, da! Tudi tvoja pot v sveta nebesa naj dobi svoj amen, s katerim bo zaključena. Sam veš, da te je čakala na tej poti težka preizkušnja pred nebeškimi vrati, ki si jo pa prestal tako, da sedaj sediš v samih svetih nebesih. Ali zaključena ta pot še ni, amen ji še manjka. No, in mi trije smo prišli, da ti pomagamo ta amen izreči: eno željo bi ti radi izpolnili, katero koli izrečeš. In izpolnjena želja bo amen na tvoji poti v sveta nebesa. Povej tedaj zdaj, ljubi Andrejec, česa še želiš in se ti bo pri priči izpolnilo.«

Andrejec se zgane, kakor da bi ga kdo z belim kruhom po glavi udaril. In nič ne ugiblje, kaj bi še rad; dobro ve, kaj bo odgovoril, s čim bo zaključil svojo pot v sveta nebesa, kateri bo njegov amen na tej poti. — Kaj bi še rad? Doslej tega še ni občutil, saj je imel v svetih nebesih res da vsega v izobilju in na pretek, tudi veselja zvrhano mero. Ali prav v tem trenutku občuti v svojem sreju, da mu nekaj vendarle še manjka, da ene stvarce le še pogreša: oj, doslej še ni slišal peti v svetem raju svoje pesmi! To pesem je zdaj zaželel še slišati, no tisto: En starček je živel... V veselem razpoloženju je izustil: »Pa jo dajmo, kaj?«

»Kar začni, Andrejec!« so mu pomignili sveti možje. In je zapel še v svetih nebesih Andrejec:

»En starček je živel tam v vinskih gorah,
bilo je tam dol' na Dolenjskem...«

Stari Andrejec je navdušeno pel naprej, od svetih mož je eden povzel čez, drugi je zapel tenor, tretji je basiral, nedolžni otročički so pa vmes cvrčali kot drobni ptički na vejicah v tihem in mirnem gozdu. In ta pesem se je razlegala po rajskih dvoranh v veliko in novo veselje vseh nebeščanov, ki so zadnje vrstice še sami ponovili in podkrepili, da je odmevalo po vsem nebeškem dvoru:

»Oče nebeški, glej, še en kozarček zdej,
hvalo bom vekomaj, vekomaj pel...«

In ko je pesem izzvenela, je zaklical sv. Peter: »Sveti Andrejec, želja se ti je izpolnila, svoj amen si zapel, tvoja pot v sveta nebesa je zaključena!«

In vsi trije sveti možje so še dostavili: »S tem si pa ti, Andrejec s Topolovca, obenem proglašen in ustoličen za zavetnika in priprošnjika dolenjskih vinskih goric in vinogradnikov. In tvoja pesem, En starček je živel' ne bo pozabljena, dokler bodo rodile svoj žlahtni sad dolenjske vinske gorice... Amen!«

»Hvalo bom vekomaj, vekomaj pel,« se je zahvaljeval vzhiceni Andrejec na vse strani. Od prevelike sreče skorajda ne ve, kaj se prav za prav zdaj z njim godi. Vse se mu dozdeva tako čudovito in lepo.

Odkar uživa nebeški mir in rajsko blaženost, ga svet nič več ne mika. Ali ena vez ga še druží s tostranstvo: svojega hramčka na Topolovcu ne bo nikdar pozabil in ljubezen do dolenjskih vinskih goríc ne bo nikdar

izginila iz njegovega srca. Pa še to: povezanost s svojimi vnučki-koštrunčki se mu je v raju še okrepila. Pravkar se mu je vzbudila želja, da bi še enkrat videl svoje malčke okrog sebe. Komaj se mu je ta želja vzbudila, že se mu zdi, da so kakor mlade srnice priskakljali k njemu vnučki-koštrunčki ter mu jeli brskati in paberkovati po žepih — sladke bonbončke. Ali so mar to le bajne sanje...?

Doma na Topolovcu so hodili številni prijatelji kropit eno manj kot 90 letnega Andrejca in molit za mir in pokoj njegovi duši. Najmlajši pokojnikov vnuček, ki je ždel v solzah na toplem zapečku, je prisluhnil in zaslišal iz daljnih dalj sladko petje. »Ali slišite?« je vprašal z glasom, kakor bi rožice sadil. »Ali slišite, dedka slišim peti v nebesih:

„Oče nebeški, glej, še en kozarček zdej,
hvalo bom vekomaj, vekomaj pel.“

Tisti, ki so ga prišli kropit in molit za njegovo dušo, so menili: »Rajni Andrejec, Bog mu daj dobro, je bil mož poštenjak, kakršnih je treba podnevi z lučjo iskati. Otročiče je imel srčno rad. Ne bo drugače: zdaj prepeva v nebesih svojo priljubljeno pesem. Nedorodni otrok ga sliši. Najmlajši njegov vnuček-koštrunček ga sliši...«

Janko Samec

Desetica

Nikoli v življenju nisem imel denarja, ker se mi je bil v mojih mladih letih do dobrega zameril. Zdel se mi je vedno kot veliki skušnjavec, ki človeka v njegovih strasteh zapelje na stranpota in ga tira v neizogibno pogubo. Skoraj bi bil pogubil tudi mene, če bi ne bila posegla vmes pametna roka moje mame, ki sem ji še danes hvaležen za to. Rešila me je tako rekoč iz njegove pasti, skrbno nastavljene tam nekje na mojega življenja cesti. Bilo mi je takrat, če se prav spominjam, sedem ali osem let. Ob popoldnevih, ko nisem imel šole, sem smel takole za nagrado, če sem bil priden in ubogljiv, iz stanovanja na ulico, ki je držala mimo naše hiše v mesto. Tam sem gledal živahno poulično vrvenje, se zanimal za vse, kar so mimogrede ujele moje oči. Mimo naših hišnih vrat so hodili raznovrstni ljudje: kmetje in kmetice, ki so prihajali v mesto z dežele nakupovat življenjske potrebščine, pa še meščani, ki so, posebno takrat, ko je bilo lepo popoldne, šli past svojo radovednost iz mesta, ali kakor se temu v navadnem govoru pravi: se sprehajati in uživati lepoto božje narave. Posebno živo je bilo ob petkih, na dan, ko so smeli berači prihajati v hiše trkat na srca premožnejših meščanov in jim razkazovat svoje naravne in umetno pridobljene nakaze.

En sem stal pri vratih ob zidu ko pribit in radovedno požiral vse, kar je razgrinjalo življenje pred mano. Tako se je nekega petka tudi primerilo, da je prišel mimo berač Marko, znan pohabljenec, ki je štokrljal s svojimi lesenimi nogami od vrat do vrat, ne da bi mu bilo treba še posebej opozarjati nase. Ropot njegovih lesenih nog je opozarjal hišne gospodinje na njegov obisk in vse dolžnosti dobrega srca. Pa so rade posegale v žep in mu dale vsaka nekaj. Groš h grošu, novčič k novčiču, pa se je do večera nabrala lepa